

UN DASCĂL AL NEAMULUI: CONSTANTIN SPOREA
(1876–1954)

STEFAN HOF

Deși în aparență nespectaculoasă, biografia și cariera lui Constantin Sporea reflectă întru totul o epocă dramatică din istoria poporului său. S-a născut în Transilvania și a fost – ca orice român destoinic – un cetățean de nădejde al imperiului habsburgic; ceea ce nu l-a împiedicat să opteze pentru o plecare peste munți, atunci când urma să-și aleagă meseria și să se formeze pentru o activitate de mare interes național. Universitățile din Iași și București promiteau oricărui român din Ardeal un refugiu, unde se afla la adăpost de orice prigoană naționalistă (mai cu seamă maghiară). Urmînd cursurile Universității din București, Constantin Sporea și-a legat, totuși, destinul și de cea de a doua vatră a culturii românești moderne, de vechea capitală a Moldovei, de Iași. Aici s-a angajat cu toate forțele sale în marele efort depus în vederea ridicării învățămîntului, secundar pe trepte mai înalte; această perfecționare a învățămîntului, pornită tot de la Iași¹, a intrat într-o fază superioară în timp ce Constantin Sporea, Valentin Bude, Traian Bratu își desfășoară activitatea lor didactică pe meleagurile Bahluiului: Sporea a întocmit prima lucrare de metodică a predării limbii germane, a analizat sistemul școlilor secundare din Prusia, Traian Bratu l-a continuat și – avînd condiții de lucru deosebit de bune – a devenit și organizatorul și conducătorul primei (și pînă în 1940 a celei mai bune) catedre universitare de germanistică din țară. Trecînd prin anii grei, prin încercările primului război mondial, prezentat la o cotă maximă de intensitate în romanul ardeleanului Liviu Rebreanu *Pădurea spînzurașilor*, Constantin Sporea ar fi putut reveni la un parcurs existențial liniștit, culegînd roadele experiențelor sale de 15 ani la liceele ieșene. Dar deosebita sa conștiință civică și profesională l-a determinat să răspundă prompt chemării guvernului României Mari și să se

¹ Constantin Meissner a pus aici bazele unui învățămînt primar și pedagogic, bazîndu-se pe cele mai recente constatări ale științei din epoca sa.

întoarce în Ardeal pentru a asigura aici organizarea și funcționarea unui învățământ românesc capabil să satisfacă toate exigențele în această perioadă de mari realizări și speranțe naționale. Sporea a preluat conducerea liceului românesc de la Deva și a reușit să-l transforme într-o instituție de perfecționare profesională și sufletească exemplară. Până și în anii de tristă faimă i se recunoaște această reușită. Așa se spune că „Constantin Sporea a imprimat în școală linia pedagogiei experimentale, progresiste pentru acea perioadă“, și „În memoria numeroșilor săi elevi, numele lui Constantin Sporea rămîne ca unul care a făcut ca această școală să fie înfăia din Ardeal, așa după cum consemna, într-un proces-verbal de inspecție, Victor Păcală“².

Înainte de a evalua cele realizate de această eminentă personalitate a vechii școli românești, îi vom recapitula, pe scurt, datele biografiei³. Constantin N. Sporea s-a născut la 1 august 1878 la Acriș (comuna Vama Buzăului, județul Trei Scaune) din părinții Neculai și Ioana Sporea. Tatăl, lucrîndu-și pămîntul, exercitînd și funcția de pădurar, a trebuit să întrețină o familie numeroasă (șapte copii). S-a pierdut destul de devreme, ceea ce a îngreunat și mai mult situația membrilor familiei. Cu atît mai mult trebuie apreciat efortul depus de Constantin Sporea în vederea realizării țelului său suprem: să ajungă un bun pedagog. În comuna Prejmer (Tartlau), vestită prin biserica-cetate, tînărul Sporea a urmat școala primară, trecînd apoi la liceul din Brașovul apropiat. S-a decis abia în ultimul an de liceu să se facă germanist; decizia s-a datorat unei împlîri puțin obișnuite: Constantin Sporea, care dorea să urmeze Institutul Politehnic, răspundea în clasă de pregătirea colegilor la limba germană. La sfîrșitul ultimei clase, află că fusese mai prost notat decît ar fi meritat. În dorința de a dovedi această nedreptate, pentru a arăta bunele sale cunoștințe de limbă și literatură germană, s-a decis să studieze germanistica. S-a străduit, prin urmare, să fie repartizat în cadrul serviciului militar într-o zonă cu vorbitori de germană. A suportat greutățile serviciului militar lîngă Viena. După lăsarea la vatră, a luat drumul Bucureștiului, împreună cu mai mulți colegi. Fiind pedagog la Liceul Francez, i-a avut alături pe ardelenii Alexandru Lapedatu și pe Valentin Bude. Din istoricul liceului de la Deva aflăm⁴ că Sporea își făcuse o parte a studiilor la Cluj. La București va fi studiat probabil franceza și pedagogia, la Cluj se va fi pregătit pentru cariera de profesor de limbă germană⁵. În 1910, cînd își adună datele pentru studiul său asupra sistemului liceal din Prusia va fi avut ocazia de

² Ovidiu Vlad, Nicolae Țirlea, *Monografia liceului pedagogic Deva 1870-1970*, Deva, 1970, p. 77.

³ Ele mi-au fost puse la îndemînă de fiul regretatului pedagog, Dr. Constantin C. Sporea, căruia îi mulțumesc și pentru copiile după lucrările tatălui Domniei sale.

⁴ *Op. cit.*, p. 76.

⁵ La București, s-a înființat abia în 1905 o catedră de germană la universitate, primul profesor fiind Simeon Măndrescu, secundat de conferențiarul-poet și traducător Konrad Richter.

a-și perfecționa cunoștințele de germanistică la eminentii profesori Erich Schmidt (la el își susținuse, în 1907, doctoratul Traian Bratu din Rășinari, viitor coleg al lui Sporea la Iași), W. Münich, E. Milan, W. Paszkowski⁶.

După terminarea studiilor, Constantin Sporea fu numit profesor la Seminarul pedagogic de la Iași. Aici existau cele mai bune premise pentru cercetări din domeniul pedagogiei. Constantin Meissner se afla la apogeul carierei sale de pedagog, Traian Bratu începea să traseze drumul germanisticii universitare, la Iași luau ființă primele școli ajutătoare, o Societate pentru ajutorarea copiilor orfani etc. Nu e deloc întâmplător faptul că Sporea s-a integrat într-o tradiție pedagogică solidă; putem atesta aceasta printr-un pasaj scris în 1916. Propunând o reformă a încadrării și ierarhizării profesorilor secundari, Constantin Sporea menționa: „Din îndemnul d-lui C. Meissner, fost președinte al cercului didactic din Iași, se alesese o comisiune de profesori, care să studieze toate aceste chestiuni. Comisia însă n-a putut lucra deoarece n-avea mijloace și mai ales n-avea datele necesare la îndemână, care toate se găsesc la centru în arhivele diferitelor ministere”⁷. Vedem deci că inițiativele lui Meissner – chiar dacă nu au avut întotdeauna succesul dorit – au jucat un rol important în spațiul moldav. Tot lui Meissner i se datorează o altă tradiție: participarea profesorilor ieșeni la cursuri de vară la Universitatea din Jena. Și C. Sporea a participat la astfel de cursuri. Și, în cele din urmă, și călătoriile de studii în Prusia, avînd drept scop cunoașterea învățămîntului prusac, încep cu Meissner, care a studiat modelele germane atunci cînd urma să pună pe temelii noi învățămîntul primar și pedagogic românesc. Concluziile trase de Meissner după călătoria sa la Jena, Weissenfels și Weimar au constituit puntea de lansare a ideilor noi în învățămîntul pedagogic românesc după 1892 (cînd Meissner era secretar general al Ministerului Cultelor și Instrucțiunii publice). La 5 iulie 1910, Constantin Sporea – autor al unui studiu excelent despre metodică predării limbii germane⁸ – a fost delegat de Casa Școalelor să plece la Berlin pentru a studia la fața locului sistemul școlar prusac. Sporea a vizitat șapte gimnazii, a asistat la 41 de lecții, susținute de 29 profesori, și a fost prezent la trei ședințe de la Seminariile pedagogice. Și-a formulat concluziile în lucrarea sa publicată ca numărul trei al „Muzeului Pedagogic al Casei Școalelor”, în 1916. Între timp, autorul studiului consultase o bibliografie de specialitate considerabilă. Semnalează, printre alte lucrări, cele ale lui A. Beier, K. Neff, W. Fries, H. Morsch, A. Nebe, Ph. Wegener și apelează – cu scopul unor

⁶ La profesorii menționați, Constantin Sporea a studiat următoarele cursuri: *Istoria literaturii germane*, *Dicțiunea germană*, *Hodegetica școalelor secundare*, *Viața publică și privată germană*.

⁷ Constantin Sporea, *Organizația școalelor secundare din Prusia*, București, Sfetea, 1916, p. 75.

⁸ *Încercări asupra metodicei limbii germane*, Iași, 1909.

confruntări – și la trei lucrări românești, datorate lui C. Ionescu, M. Dimitrescu și M. Țilinschi⁹. După bursa de un an, acordată lui Sporea în urma unei inspecții care a scos în evidență calitățile sale didactico-pedagogice, tânărul profesor ardelean și-a continuat cariera didactică la Iași. Se căsătorise cu Eleonora Vasilescu, fiică de preot, absolventă a Școlii de educație casnică Oteteleșeanu de la Turnu Măgurele.

După anii de război (1916–1918), Constantin Sporea a plecat la Deva, răspunzând apelului guvernului, care dorea să pună la punct învățământul de limba română din Transilvania, revenită în sînul unui stat român independent și unitar. De la 1 septembrie 1919 și pînă la 31 august 1938, Constantin Sporea a fost director la Școala normală de învățători de la Deva. Pe lângă funcția sa de director a preluat – temporar – ore de limba română și de limbă germană. Despre activitatea școlii conduse de Sporea ne-am putea informa cel mai bine citind manuscrisul fostului director: *Istoricul ființării și dezvoltării Școlii normale de băieți din Deva*, aflat la sediul școlii și azi. Neavînd acces la acest manuscris, preluăm cele spuse de Vlad/Țirlea: „Anii de început au fost dificili. Trebuia recrutat un corp didactic corespunzător, asigurate numărul de elevi și condițiile materiale necesare funcționării școlii. Pentru asigurarea candidaților la examenul de admitere, a lansat încă din primul an un apel răspîndit prin intermediul învățătorilor din satele Transilvaniei, în care se vestea că la Deva se deschide școala normală românească”¹⁰. Dar nu era vorba numai de mobilizarea candidaților. Trebuiau create și condiții pentru buna desfășurare a învățământului. Editarea unor manuale era o cerință imperioasă. Astfel, C. Sporea a întocmit o *Geografie a României și a continentelor, Geografia județului Hunedoara*. Pentru reciclarea și perfecționarea cadrelor didactice s-au organizat cursuri de vară. În anii 1920–1922 s-au ținut cursuri pentru acei învățători care nu urmaseră școli normale; în 1923 au venit la Deva învățători din Basarabia ce nu posedau perfect limba română, iar un an mai tîrziu învățători din Ardeal. Aidoma Iașului lui Constantin Meissner, și Deva a oferit în anii 1925–1928 cursuri de o importanță utilitară remarcabilă: ajutat de inspectorul școlar Nicolae Saku, Constantin Sporea a inițiat pentru învățători cicluri de instrucție în lucrul manual, pentru tîmplărie, fierărie, împletituri de nuiele și paie, electricitate, olărit. S-a ținut cont, în acest caz, de ipoteza lui Meissner, potrivit căreia învățătorul satului trebuie să fie și un gospodar de frunte, capabil oricînd să fie un exemplu de urmat pentru oricare țaran. Constantin Sporea a fost timp de mulți ani președintele „Astreii” de la Deva, militînd și aici pentru popularizarea culturii în rîndul maselor de români. După

⁹ C. Ionescu, *Organizarea liceului în Germania și la noi*, București, 1906; M. Dimitrescu *Școlile secundare din Frankfurt pe Main*, București, 1910.

¹⁰ *Op. cit.*, p. 76/77.

ce părăsise în 1938 postul său de director, nu a rupt legăturile cu școala. Foarte interesante sînt, în această direcție, analizele făcute de Sporea referitor la manualele de limbă germană utilizate pe atunci în școlile românești (1940). Pedagogul a murit – după multe suferințe – în anul 1954.

Constantin Sporea nu a lăsat drept moștenire o operă scrisă de vaste proporții, pentru că tot ce a scris era rodul unei experiențe de ani de zile și a urmărit să sugereze – într-o formă concisă, demnă de admirație – căile cele mai indicate vizînd obținerea unor îmbunătățiri pe plan didactic. Problema centrală din toate scrierile lui Sporea, legate nemijlocit de practica școlară, o reprezintă persoana pedagogului. El ar fi, potrivit părerii lui Sporea, elementul cheie în procesul de instruire și educație. Numai un pedagog model – pregătit multilateral, angajat cu toate forțele sale, cu toată capacitatea sa de dăruire în procesul formării unor oameni valoroși, atît pe plan individual, cît și pe cel social și național – ar putea garanta un învățămînt la nivelul unei societăți complexe, plasată pe orbitele transformărilor calitative și cantitative. Foarte instructiv e, în acest sens, studiul lui Sporea despre *Organizația școlilor secundare din Prusia* (1916). Ca în toate scrierile sale, informațiile precise și bogate constituie baza de plecare pentru analizele ulterioare¹¹.

Astfel, ni se precizează locul și felul investigațiilor întreprinse de Sporea la Berlin, se derulează ierarhia școlară, începînd cu vîrfurile piramidei (ministrii Învățămîntului, consiliile școlare regionale, ajungîndu-se apoi la directori, profesori, la candidații la cariera didactică. În fiecare caz în parte, se semnalează funcția instituției sau a persoanei în cauză, se urmărește istoricul și specificul fiecărei funcții (astfel, se notează oscilațiile privitoare la atribuțiile directoratului de-a lungul vremurilor), se sintetizează datele cifrice referitoare la starea socială, la retribuția profesorilor din Prusia. Constantin Sporea nu se mulțumește niciodată cu relatarea faptelor empirice. După ce a expus, de exemplu, situația materială favorabilă de care beneficiază profesorii în Prusia, constată o oarecare inadvertență: mai toți pedagogii germani au o pregătire științifică demnă de invidiat, dar sînt – în bună măsură – pedagogi cu multe lacune; Sporea reperează, în acest caz, o lipsă considerabilă a sistemului de învățămînt prusac: orientarea sa spre o teoretizare și o abstractizare extremă, care pierde din vedere oamenii concreți, fără de care procesul de instrucție și educație e lipsit de sens. Și tocmai în stăpînirea modului de predare a cunoștințelor, în capacitatea de a le transmite clasei, școlărilor izolați, îmbinînd afecțiunea cu informația exactă, rezidă – după experiența lui Sporea – arta pedagogică. Criticînd evoluția spre o specializare extremă, spre izolarea într-o „cetate a științei“, Constantin Sporea definește personalitatea profesorului prin elemente variate, printr-o armonie și o

¹¹ Această minuțiozitate în muncă, această respectare a diversificării faptelor este și ea o trăsătură necesară pedagogului, așa cum îl dorea Constantin Sporea.

complexitate profesională și umană considerabilă. În sfera acestui om complet – profesorul –, se îmbină vocația, angajamentul și căldura afectivă și pregătirea profesională și pedagogică de cea mai bună calitate. Angajamentul total în interesul școlii și al predării e considerat o necesitate: „Din cele expuse mai sus referitor la directori și profesori, rezultă că aproape întreaga lor energie și activitate este cheltuită în folosul școlii; interesele lor aproape se identifică cu ale școlii și invers”¹². Dar între premisele date și randamentul și comportamentul profesorilor trebuie să existe o corelație: sistemul prusac îi apare lui Sporea bine ierarhizat, dând dovada unei discipline ferme care nu exclude libertatea și responsabilitatea individului. Retribuția adecvată, siguranța și continuitatea locului de muncă, strânsa cooperare dintre directori și profesori, dintre profesori și elevi sînt puncte de rezistență ale sistemului de învățămînt, analizat de Constantin Sporea. Indirect, prezentarea sa are în vedere lipsurile învățămîntului din România: posibilitățile reduse ale cadrelor didactice de a circula în Europa, de a efectua studii postuniversitare, de a ține o strînsă legătură cu institutele care au format pe fiecare cadru în parte (universitățile, institutele pedagogice), de a beneficia de școli cu multiple orientări, de materiale didactice corespunzătoare și în cantități convenabile. Important e că Sporea nu scapă din vedere nici neajunsurile școlii prusace, dovedind – în acest caz – o competență profesională laudabilă, care-l ferește de complexe nedorite și-l înzestreaază cu un bun instinct pentru necesitățile și realitățile școlii românești, pentru care face orice demers teoretic și practic. Dar „deși secțiile se separă prin diferite obiecte de studii, ele sunt unite din punct de vedere al disciplinei; în toate domnește același spirit, respect, încredere și dragoste din partea elevilor față de profesori; amabili, dar serioși și demni sunt profesorii față de elevi”¹³; acea unitate de nezdrunțat a procesului didactic, denotînd o colaborare între toate compartimentele sale, e pentru autorul Sporea baza învățămîntului, în general, și o dolcanță de principiu pentru școala românească, în special.

Această colaborare între toți cei implicați în sistemul de învățămînt, această raportare la realitățile și necesitățile date, acest fin discernămint în aprecierea mijloacelor și căilor indicate pentru atingerea diverselor obiective didactice sînt scoase în evidență de Constantin Sporea, pentru care factorul om rămîne centrul de forță, rațiunea de a fi a învățămîntului.

Această atitudine e adoptată deja în prima scriere de vaste proporții a lui Constantin Sporea, în *Încercări asupra metodiceii limbii germane*, unde unul din capitoarele de mare semnificație se intitulează *Pregătirea profesorului*¹⁴. Aflăm, printre altele, și: „Cariera de profesor este, fără îndoială, grea și

¹² Constantin Sporea, *Organizația școlilor secundare...*, op. cit., p. 50.

¹³ *Idem*, p. 52.

¹⁴ Iași, „Progresul”, 1909.

obstacolele, ce trebuiesc învinse pentru a ajunge la ea, de asemenea sunt multe și mari”¹⁵. Fără un profesor capabil, bine pregătit, dăruit integral meseriei sale, nu poate fi conceput un învățământ. Acest gând ne trimite la seculara tradiție a dascălilor români, fără de care cultura acestui popor nu ar fi putut dăinui, fără de care conștiința unității naționale s-ar fi putut lesne pierde. Referindu-se la necesitatea învățării (respectiv a predării) limbilor străine, Constantin Sporea precizează următoarele: „Studiul limbilor streine își are importanța și din punct de vedere național. Sentimentul național, după unii se slăbește, după cei mai mulți însă se întărește prin învățarea lor. De câte ori nu suntem îmbărbătați citind fapte mărețe din istoria altor popoare! Crește dragostea față de țara noastră și îndemnul de a o îngriji și înfrumuseța citind cum alte popoare din niște stînci goale știu să facă în țara lor locuri de atracție pentru streinii vizitatori. Iar cînd e vorba să combatem un dușman al țării noastre, nu vom reuși mai bine decît folosindu-ne de arme chiar din arsenalul lui, scriind în limba lui, sau într-o altă limbă europeană recunoscută”¹⁶. Încadrînd, astfel, limbile străine în ansamblul îndatoririlor și necesităților naționale, definind statutul profesorului de limbi străine, Constantin Sporea insistă, totodată, asupra obligației pedagogului de a nu se limita niciodată la cunoștințele odată însușite, deoarece – în fiecare moment istoric dat – se recomandă o adaptare a comportamentului la situația concretă, ceea ce impune un proces continuu de autoperfecționare, de acumulare de cunoștințe actuale. Nu numai elevul – în procesul său de formare și transformare –, ci și profesorul și educatorul e obligat în permanență să se instruiască, să învețe, să nu-și piardă mobilitatea pe toate planurile profesionale și sociale¹⁷.

Considerînd învățământul un proces continuu, Constantin Sporea nu încearcă să stabilească o ierarhie a cunoștințelor prevăzute pentru predare sau a mijloacelor folosite în procesul didactic. El le prezintă în ansamblul lor, lăsînd, în cele din urmă, pe profesor să decidă singur, cum și cînd să apeleze la anumite cunoștințe, la o anumită metodă și la anumite mijloace de predare¹⁸.

Și în această primă lucrare, profesorul Sporea apelează la o bibliografie corespunzătoare. Deși pe lângă cercetările de peste hotare, sînt incluse și

¹⁵ *Idem*, p. 9 ș.u.

¹⁶ *Ibidem*, p. 3 ș.u.

¹⁷ „Intrați în învățământ, profesorii au datoria să se țină neîncetat în curent atît cu limba, cît și cu progresele, cel puțin literare, ale poporului, a cărui limbă o propun. Din cînd în cînd, deci, e bine să petreacă cel puțin cîtva timp în țara respectivă, pentru a cîștiga ce au pierdut și a-și reîmprospăta cunoștințele“; (C. Sporea *Încercări...*, op. cit., p. 13).

¹⁸ Lucrarea de față se termină cu schema unei lecții propuse de autor; în acest fel, se demonstrează cum se pot aplica – pe viu – conceptele teoretice.

contribuții românești¹⁹, din lucrare rezultă, în primul rând, noutatea și originalitatea investigației autorului studiului.

În România, nici nu ar fi avut prea multe antecedente în ceea ce privește metodică predării limbii germane. Cercetînd metodele aflate în uz în țară, dar mai ales în țările cu o îndelungată tradiție în această materie, Constantin Sporea se decide – și în acest demers va fi continuat de Traian Bratu – să încerce să combine toate metodele existente, preluînd de la fiecare acele elemente care sînt folositoare și promit obținerea unui randament sporit în activitatea didactică curentă. Echilibrul întregului, plurifuncționalitatea sa interesează într-o măsură considerabilă. Și în acest sens, Iașul – unde a fost concepută această lucrare – are o tradiție începută, printre alții, de membrii „Junimii”, adepți ai unor judecăți și atitudini ponderate, a respectării – pe cît posibil – a unui număr cît mai considerabil de opinii care să fie integrate, în final, într-o sinteză armonioasă și cu un grad mare de complexitate.

Aidoma lui Bratu, Constantin Sporea, precursorul, înregistrează trei metode de predare a limbii germane (respectiv a limbii străine): 1. metoda gramaticală, 2. metoda directă, 3. metoda mijlocie. De metoda gramaticală leagă numele lui Hegel, arătînd că ideea potrivit căreia o limbă poate fi învățată exclusiv prin cunoașterea gramaticii ar fi perimată; ceea ce nu înseamnă că, în anumite situații didactice, în anumite faze ale predării, gramatica și stăpînirea regulilor ei (e vorba de gramatica descriptivă!) nu ar avea o importanță, că predarea s-ar putea dispensa de toate elementele empirice oferite de tradiția metodei „gramaticale”. Metoda „directă” ar fi imitarea procesului de învățare a limbii materne de către copii (raportul nemijlocit mamă-copil oferind modelul unei preluări spontane și instantanee de cunoștințe) și ar exclude predarea gramaticii. În metoda „mijlocie”, care – în raport de momentul concret al predării și însușirii limbii străine – alternează studiul gramaticii (plecînd de la lecturarea textelor) cu vorbirea și ascultarea nemijlocită, Constantin Sporea crede că a găsit instrumentul perfectibil, flexibil, care poate fi adaptat la orice situație de comunicare. Considerînd limba germană foarte apropiată modelului limbilor clasice – spre deosebire de franceză și italiană –, Constantin Sporea e de părere că, în acest caz, îmbinarea metodei „gramaticale” cu cea „directă” ar trebui să se facă astfel ca accentul să cadă, în mai multe situații, asupra elementului de predare rațională a gramaticii, factorul imitativ și spontan neputînd rezolva de multe ori stratificările morfo-sintactice din limba germană²⁰.

¹⁹ De exemplu, Ioan Paul, *Pentru ce școlile secundare nu izbutesc să formeze caractere* („Convorbiri literare”, 1907); Ioan Botez, *Paralelism între limba maternă și limbile moderne din punct de vedere metodic* („Viața Românească”, 1908, nr. 12); Valentin Bude, *Cinzele germane*, (conferința ținută la Craiova în 1908).

²⁰ Idem, p. 23 („Ea se apropie mai mult de gramatica limbilor clasice. De aceea și în predare pentru limba franceză sau italiană se poate întrebuița metoda intermediară mai

La discuția despre metodă, se adaugă în acest studiu dezbaterea aspectelor speciale legate de predarea limbii germane în România. Sporea insistă asupra particularităților de pronunție²¹, asupra problemelor de dicție ale unor grupuri sociale și etnice, asupra unor dificultăți aparte ale morfo-sintaxei înșușite de vorbitori cu limba maternă română. Se acordă o atenție deosebită materialului intuitiv folosit în timpul expunerilor, se semnalează problemele cheie ale foneticii, lexicului, iar sintaxa se prezintă prin analiza unor texte semnificative, ceea ce indică prioritatea practicii vorbirii și a scrierii asupra unor teoretizări neeficiente. Chiar și elemente de predare aparent demodate, cum ar fi memorarea unor texte sînt încadrate într-o ambianță funcțională nouă, vădindu-și utilitatea atunci cînd se știe precis la ce duce această memorare. Nu efortul de înregistrare a sensului e important, ci reținerea unor situații verbale standard, a unor structuri sintactice tipice limbii germane²². În școala „secundară“ se recomandă o insistență sporită asupra însușirii limbii scrise, a dezvoltării capacității de expunere a gîndurilor și a judecăților în scris. Aici, Constantin Sporea indică o modalitate de evoluție gradată a cunoștințelor și deprinderilor: de la simpla copiere a textelor, se trece la dictări, la exerciții de transformare, la modele de alternare a interogațiilor și a răspunsurilor, la rezumate, compoziții și epistole. În final, se ajunge la retroversiumi și traduceri pretențioase, considerate de cercetătorul transilvan culmea competenței în stăpînirea unei limbi străine, pusă astfel, aproape pe același plan cu limba maternă a vorbitorului sau a scriitorului. Important, în cazul expunerilor lui Constantin Sporea, nu e numai ritmul continuu al procesului de învățare a limbii germane, al creșterii succesive a gradului de dificultate a materialului de predare, ci îmbinarea învățării cu educația propriu-zisă. Însușirea limbii străine e însoțită de pătrunderea treptată în miezul culturii create de comunitatea vorbind această limbă (în cazul concret: vorbitorii de limba germană), deci în centrul conștiinței naționale străine. Cunoașterea istoriei literaturii germane, a istoriei germane îi apare lui Constantin Sporea ca fiind strîns legată de efortul de însușire și de stăpînire a limbii. În ansamblul vast al cunoștințelor, deprinderilor, motivațiilor psihologice și judecăților de valoare, rolul de coordonator, de mobilizator al activităților elevilor îi revine, bineînțeles, profesorului. Oferind modele didactice, acesta e dator să ofere și un model de comportament, de interpretare și de stăpînire a vieții de toate zilele. Și exact aici putem reveni la cele afirmate la începutul acestei lucrări: personalitatea lui Constantin Sporea, vie în amintirea elevilor și

apropiată spre metoda directă, pe cînd pentru limba germană metoda directă este mai îndepărtată“).

²¹ Cf. la pag. 33 referințele despre pronunția vorbitorilor de idiș.

²² Memorarea e considerată utilă; nu de dragul ei, ci pentru că „Memorarea bucăților urmărește altceva, voește să fixeze în mintea elevilor rostul și locul diferitelor cuvinte în interiorul vorbirii“. (C. Sporea, *Încercări...*, op. cit., p. 36).

colegilor săi, domină și marchează și fiecare efort al său de teoretizare a experiențelor dobândite în ani de ferventă strădanie, urmărind cunoașterea vieții, a elevilor, cunoașterea de sine și, astfel, stăpânirea mijloacelor de a acționa cu pricepere și bunătate asupra semenilor. Imaginea omului responsabil, dotat cu o cultură vastă, deschis oricăror înnoiri, omenos cu toți cu care venea în contact, refuzând, totuși, compromisuri de neacceptat și atitudini neprincipiale, poate dăinui. Constantin Sporea, exigent cu sine însuși, cu elevii și colegii lui, fiind un metodician excelent, un practician greu de întrecut, rămîne o pildă pentru ceea ce a însemnat un dascăl bun în vechea Românie.

EIN VOLKSTÜMLICHER LEHRER: CONSTANTIN SPOREA (1876-1954)

ZUSAMMENFASSUNG

C. Sporea, der sich bleibende Verdienste um die Nationalkultur erworben hatte, ist zeitweilig und konjunkturbedingt in Vergessenheit geraten. Die vorliegende biographisch-analytische Studie ist um eine Neubewertung seines Schaffens bemüht. Es werden C. Sporeas Beiträge in Fachbereichen Pädagogik und Germanistik, sowie die von ihm eingeführten Methoden zum Erlernen des Deutschen besprochen.